

העמק דבר לפרשת תזריע

פרק יב

פרק יב, ב

ב דָּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדָּת דֹּתָהּ תִטָּמָא:

כי תזריע וילדה זכר. כי תזריע מיותר. ויש דרשות כידוע. אמנם יש להוסיף ע"פ האגדה בנדה (לא,ב) תניא היה ר"מ אומר מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה מפני שרגיל בה וקץ בה אמרה תורה תהא טמאה שבעת ימים כדי שתהיה חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה. ולמדו זה הטעם מפסוק זה שהפסוק הקדים דמשום הכי היא טמאה באשר כי תזריע והיינו מעוברת ומסולקת מדמים ומותרת לבעלה משום הכי נתן הכתוב לה שבעת ימי יולדת להיות אסורה לבעלה כמו נדה. ומשום הכי אם ילדה זכר שהולד מחבבה על בעלה די בפרישה ז' ימים. ונקבה שאיה כן הרי זה מפרשה ממנו שבועים.

כימי נדת דותה תטמא. היינו שאסורה לבעלה גם כן ואף על פי שעדיין לא נזכר דין נדה מכל מקום כבר היו נהוגים להיות מרוחקים מדבור ושאר צרכי בנ"א כמו שכתב הרמב"ן כאן ובפרשת ויצא.

(הרחב דבר: וזהו עצם הטעם דאיתא בנדה שם מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה שלא יהא כולם שמחים ואביו ואמו עצבין. והנה מקור הטעם למדו חז"ל מדכתיב דין מילה כאן בפ' טומאת יולדת והכי פירוש בתרגום יונתן וביומא תמינאה תשתרי וברא יתגזר כו'. אבל עדיין קשה הא מילה לשמונה היה מימות אברהם אבינו שלא היה עדיין טומאת יולדת ומכל מקום היה מצות מילה בשמיני. אלא צריך לומר כמו שכתבתי דגם אז היו רחוקים זה מזה איזה ימים אחר לידה. והיינו דכתיב כימי נדת דותה. לשון כאב. דעפ"י

רוב בעת הוסת שהוא נדות יש לה כאב ברחם ואינה מקבלת תשמיש ברצון והיא גורמת הרחקה. ועיין להלן ט"ו,לג).

פרק יב, ה

ה ואם-נקבה תלד וטמאה שבעים פנדתה וששים יום וששת ימים תשב על-דמי טהרה: תשב על דמי טהרה. פירוש על דינים ואזהרות של דמי טהרה. היינו בכל קודש לא תגע וגו'.

פרק יב, ו

ו ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא פבש בן-שנתו לעלה ובן-יונה או-תר לחטאת אף-פתח אף-מועד אף-הכהן:

כבש בן שנתו. ידוע הדרש בערכין בן שנתו שלו ולא של מנין העולם. וכבר הקשו התוס' שם די"ח למה לי קרא, תיפוק ליה מתמידין ומוספין של ר"ה. דאי נימא שנה של מנין עולם. לא משכחת תמידין ומוספין דמי שנולד לפני ר"ה עברה שנתו. ואם נולד בר"ה הרי זה מחוסר זמן עד שמיני. ומזה העלו בד' (לא,א) דלא צריך אלא לשעות של מעת לעת. ומזה העלו דבכל דוכתא דתנן שהם בשנים שלהם אינם מעת לעת משעה לשעה. אבל באמת לא קשייא מידי שהרי בתמידין ומוספין באמת לא כתיב ברמז על זה דפירוש בן שנה הוא בשנה שלו ולא של מנין עולם. ורק ביולדת ובכבש העומר הוא דפירש הכתוב בן שנתו. והיינו משום דבתמידין ומוספין היינו יודעים בל"ז וכקושית התוס'. ואדרבה בזה נתיישב הא שלא חש הכתוב לפרש משמעות בן שנה אי בתוך שנה ראשונה או להיפך פירוש בן שנה שתהיה דוקא עברה עליו שנה. וכבר העיר על זה הראב"ע כאן וכתב שאינו אלא קבלה דפירוש בתוך שנה. אבל לדברינו למדנו כ"ז מדיוק המקרא דכך פירוש. דאי היה הפירוש לאחר שעברה עליו שנה א"כ הוצרכנו לבאר גם בתמידין ומוספין שיהיו בשנה שלהם ולא של מנין עולם וכמו שפירוש הכתוב כאן ובעומר. ולעיל ט' ג' בחנוכת המשכן דכתיב ועגל וכבש בני שנה תמימים לעולה גם כן ביארנו מדיוק הלשון דבא ללמדנו שיהיו בני שנתן ולא של מנין עולם וא"כ אמאי לא נזכר רמז גם בתמידין ומוספין. אלא ע"כ משמעות בני שנה הוא בתוך שנה דוקא. ומשום הכי ניחא דבתמידין ומוספין לא

נצרכנו ללמד דמיירי בשנה שלהם ולא של מנין עולם. [והא שהעלו בתוס' לא, א דבכל דוכתא אינם מעת לעת משעה לשעה עיין להלן כ"ה ל"].

ובן יונה או תור לחטאת. בכל מקום הקדים הכתוב תורים לבני יונה. משום דחשיבי יותר, ורק בחטאת לחוד עדיף בן יונה שאינו מהודר כ"כ. ועוד עיין בסמוך פסוק ח'. זהו פשטא דקרא. ודעת חז"ל ידוע.

פרק יב, ז

ז והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה זאת תורת הילדות לזכר או לנקבה:
וטהרה ממקור דמיה. תתרפא שלא תהא שופעת עוד כלל אפילו דם טוהר שהוא מחליש וחולי הוא.

זאת תורת היולדת. ידוע דרשת חז"ל מכאן בתו"כ ובכריתות (ט, ב) דעל כל לידה שאחר מלאת צריכה קרבה בפני עצמו.

(הרחב דבר: והנה איתא עוד כריתות (ח, ב) דרשב"ג למד בשעה שנתייקרו קינין דאפילו על חמש לידות וחמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה. והוא תמוה ונגד ההלכה דלמדנו מזה הכתוב דהשאר עליה חובה. וכבר הווי בה טובא רבותינו רש"י ותוס' בכריתות שם. ורשב"ם ותוס' במס' ב"ב פ' גט פשוט (קסא א-ב). ועיין רמב"ם וראב"ד וכסף משנה ולחם משנה הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"י. ובני הרה"ג מ' חיים ברלין נ"י העיר בסדר הפרשה שהיה ראוי להקדים ואם לא תמצא ידה וגו' ולבסוף זאת תורת היולדת. וכמו בקרבנות מצורע כתיב תחלה פ' ואם דל הוא וגו' ואח"כ זאת תורת וגו'. אלא למדנו מזה דרביא דהאי קרא זאת תורת היולדת אינו אלא בעשירה. אבל בעניה דלא מצי למיקם בהכי סגי בקרבן אחד על לידות הרבה משום הכי קודם שנתייקרו הקינין גם רשב"ג מודה דהשאר עליה חובה אבל לאחר שנתייקרו הקינין אין השאר עליה חובה. ולפי זה מה שאמר רשב"ג ואין השאר עליה חובה אינו בהחלט אלא אם תעשיר ישוב לחובה. ולא העלה רשב"ג אלא שלשעה זו אין בזה משום בל תאחר או בעשה דובאת שמה והבאתם שמה כדאיתא במס' ר"ה (ד, א-ב) משום הכי למד רשב"ג דבכהאי גוונא לא חייבה הכתוב כלל. וזה פשוט שלמדים אנו חיוב דזבות מיולדת.).

פרק יב, ח

ח וְאִם-לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁהּ וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי-תַרְסִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַפְּהֵן וְטַהֲרָה :

אחד לעלה ואחד לחטאת. כבר אמרו על זה בזבחים (צ,א) למקראה הקדים הכתוב ונתקשו רבותינו התוס' למאי נפקא מינה שהקדים במקרא. ובשם ר' חיים כהן רצו לומר דלהקדש עולה קודם. ודחו התוס'. ובאמת מבואר לעיל (ה,ז) בפ' קרבן עולה יורד והביא את אשמו לה' שתי תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה. וזה מיירי בהקדשה דבהקרבה על המזבח כתיב שם בפני עצמו והקריב את אשר לחטאת ראשונה. והכי מוכח עוד במס' הוריות דהקדשה דומה להקרבה ואכל מקום לבאר. ואחר שכן יש להבין מקרא זה.

אכן לדברינו בפסוק ו' דבחטאת בן יונה קודם לתור. וכאן דחטאת ועולה הקדים הכתוב תורים לבני יונה. והיינו משום דאף על פי דלהקדש והקרבה חטאת קודמת לעולה מכל מקום למקראה הקדים עולה לחטאת לומר דעולה קודם לזה שתורים קודמין לבני יונה כמו בעולה. ומשום הכי רק בפרשה זו כתיב אחד לעולה ואחד לחטאת משום דכאן (פס',ו) הקדים הכתוב בחטאת לחוד בן יונה. ובחטאת ועולה תורים תחלה להכי פירש הכתוב דהעיקר הוא העולה. והכי דייק הכתוב בפ' זבין (להלן טו,טו) ועשה אותם הכהן אחד חטאת והאחד עולה. וידוע דהאחד הוא המובחר שבזוג. הרי דעולה עיקר בזה גם כן דהמשובח קודם לעולה. ועוד עיין מה שכתבתי בס' במדבר ח' ח' בס"ד.

פרק יג

פרק יג, ב

ב אָדָם כִּי-יִהְיֶה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ-סַפְּחַת אוֹ בְּהֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרְעַת וְהוּבָא אֶל-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל-אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים:

אדם וגו' והיה בעור בשרו לנגע צרעת. אין הלשון מדויק והכי מיבעי אדם כי יהיה בעור בשרו נגע צרעת שאת או ספחת או בהרת והובא וגו'. שהרי שאת או ספחת או בהרת היינו נגע צרעת. אבל העניין דלא נקרא נגע בלשון הכתוב אלא שיש בו סימני טומאה, הא בלא זה אף על פי שהיא צרעת מכל מקום אינו נקרא נגע בלשון תורה וכדאיתא בפירוש

בנדה (יט,א) נגע טהור מי איכא וכי תימא כולה הפך לבן, ההוא בוהק מיקרי. והכי מוכח מגוף הפסוק להלן י"ד ל"ה כנגע נראה לי בבית. וידוע הדרש שאפילו הוא חכם לא יגזור לומר דבר ברור שהוא נגע אלא כנגע. ואי איתא דאפילו נגע טהור הרי זה נגע הרי יכול לומר נגע נראה לי. אלא ברור שאין זה נגע,

(הרחב דבר:) והא דאיתא בשבת (קלב,ב) לענין קציצה נגעים טהורים מאי לאיכא למימר ופרש"י כגון בוהק ופרחה בכולו. ובכולהו איתרבי לאיסור קציצה בספרי וזה לשון הספרי: אין לי אלא משנזקק לטומאה, עד שלא נזקק לטומאה מנין כו' ככל אשר יורו. באמת פרש"י תמוה וכבר השיגו על זה בתוס' ריש שבועות (ד,א) וע"ש בפירוש הספרי. והנכון יותר דעד שלא נזקק לטומאה היינו עד שלא בא לכהן ומשום הכי לא הוזקק לטומאה).

והנה כבר פירוש בזוה"ק כאן דאדם משמעו חשוב. וכמו שכתבתי ר"פ יקרא בשם המ"ר. והוסיף בזוה"ק לפרש דבשביל שהוא ת"ח חש הקב"ה לעשות לו כפרה. ובזה נבוא לביאור הכתוב. דבברכות (ה,ב) איתא דרמי נגעים אנגעים אי הווין כפרה או לא ומסיק הא לן והא להו. ופרש"י דבא"י שטעון שלוח מחנות אינן יסורין של אהבה ובבבל שאין טעון שלוח הוי מזבח ככפרה ויסורין של אהבה. ועיין בתוס'. ולי קשה טובא דא"כ דהברייתא דתניא כל מי שיש בו אחד מד' מראות נגעים הללו אינן אלא מזבח כפרה. מיירי בבבל במקום שאין נוהג דיני טומאה. וקשה א"כ למאי דייק התנא ד' מראות נגעים. ותו, הרי סתם ברייתא מיתני בא"י. אלא נראה להיפך, דמצות שהמצורע נוהג במה עיקר המכפר. כמו שכתבתי בה"ג לענין אבל ומוחרם וכך כתב הרא"ה בס' החינוך לענין צרעת. ולפי זה הוא להיפך, דבא"י ובדר מראות הללו שנוהג במה מצורע המה מזבח כפרה מה שאין כן אם לא הגיעו לידי כך או בבבל אינן יסורין של אהבה

(הרחב דבר:) ובזה נתיישב קושיית התוס' זבחים (ק,א) שהקשו על מאמר משה רבינו מי יטמא למרים ומי יטהרה. והקשו א"כ מאי איכפת למשה. הא כמו כן אין כהן לטמאה. ולדברינו ניחא דא"כ לא תהיה לה כפרה. ועוד עיין מה שכתבתי בס' במדבר (פרק יב) ובס' דברים כ"ד ח בזה).

מעתה הכי ביאור הפסוק. אדם שהוא ת"ח כי יהיה בו שאת או ספחת או בהרת אזי והיה לעור בשרו לנגע צרעת. היינו לסימני טומאה שיהיו נקראים נגע. מה שאין כן הדיוט שיש בו שאת או ספחת וגו' לא יגיעו לסימני טומאה כלל. זהו על דעת מדרש זוה"ק הנ"ל.

ויש לומר עוד באופן אחר קצת דגוף הצרעת ומכאובה בא על חטא לשה"ר וכדומה. אבל עונשה שלוח חוץ למחנה ובזיון של פריעה ופרימה בא על חטא חילול ה' מדה כנגד מדה. משום הכי אדם שהוא ת"ח שחטא בלשה"ר וכדומה שמביא לידי צרעת הרי מלבד החטא הוא מחלל שם שמים משום הכי והיה בעור בשרו לנגע צרעת המטמא. ועיין מה שכתבתי בספר במדבר כ"א כ'.

פרק יג פסוק ג

ג וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע בְּעוֹר-הַבָּשָׂר וְשָׁעַר בְּנֶגַע הַפֶּדָּ לָבָן וּמְרָאָה הַנֶּגַע עִמָּק מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נִגַע צָרְעַת הוּא וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְטִמְא אֹתוֹ :

ומראה הנגע עמק מעור בשרו. לפרש"י כל מראה לובן נראית עמוק. ומשום הכי כתב רש"י בפסוק הסמוך ועמוק אין מראה מן העור שלא ידע לפרש. ובאמת גם פסוק זה אינו מובן, כיון שהטבע הכי מאי נפקא מינה בזה. אבל בשאלתות דרב אחאי פרשת מצורע כתוב ולא מטמא בהרת לבנה ותולדתה אלא דמתחזיא עמקה בבישרא דכתיב ומראה עמוק מן העור ותניא כמראה חמה העמוקה מן הצל. ושאת ותולדתה לא מטמא אלא דמתחזיא גבוה מן כוליה בשרא וכו'. מבואר דרק בהרת עזה זה הדין מה שאין כן מראה השאת הדין להיפך שיהא נראה דוקא גבוה מעור הבשר, ומשום הכי מיקרי שאת. ולא כפרש"י דנקרא שאת משום שהיא גבוה ממראה בהרת שהיא עזה הימנה, וא"כ קשה מאי בעי בגמרא (שבועות ו,ב) ללמוד דבהרת עזה בלבנינותה משאת מדכתיב בבהרת לבנה היא ואין אחרת לבנה. תיפוק לן דבפירוש מיקרי שאת. אלא משמעות שאת הוא גבוה מעור הבשר. ומעתה מתיישב פסוק הסמוך שפיר, ואם בהרת וגו' ועמוק אין מראה וגו' שנשתנה מדרך מראה שלג. או אפילו היא כמראה שלג אבל ושערה וגו'. וגם יש לומר דהכי קאמר דאפילו עמוק אין מראה וגו' וגם אין בה שער לבן מכל מקום והסגיר וגו'. שמא ישתנה גם בעמקות גם בשער לבן. ובזה הדרך הלכו הראב"ד והרמב"ן ז"ל. וראוי לדעת דלפי דברינו לא קאי זה הפסוק רק על בהרת ולא על שאת. ובאמת כך מתפרש כל סדר הפרשיות הללו מהפסוק מדבר בפרט על הנזכר בסוף בפסוק הקודם כמו שיבואר להלן פסוק כ' ועוד.

וראהו הכהן. הוא מיותר, שהרי כתיב בראש הפסוק וראה הכהן. ודרשו בתו"כ מזה וראהו כולו כאחת יע"ש. ולפי הפשט בא ללמד דאפילו אינו נראה לובן השער בתחלה יסתכל יפה

בראיה טובה. ותניא בתו"כ (פ"ב ה"ג) מה יהא בלבנונית רמ' אומר כל שהוא וחכמים אומרים כשיעור. רמ' אומר שלא יהא בני אדם מדמין שבגולם הם נידונים אלא חוד שיעור לבן טמא ושאינו לבן טהור. הכי פירושו שאין דינו של אדם בעי גשמיות הרבה שלא יהא שנוי בדינו אם לא שיהא שנוי רב במראה צרעת, שהוא אות מן השמים האיך הוא נשפט למעלה. אלא בחוד לבד הוא ניכר מה הוא. ומזה ידענו כמה מעלת האדם מישראל שאינו כגולם פחות, שאין עניו משתנים אם לא בשנוי מופלג וניכר לכל ור"מ לטעמיה דסבירא ליה דלובן שער הוא בכל שהוא. אכן אפילו לרבנן מכל מקום אפילו אינו לבן אלא ע"י הסתכלות טובה הרי זה טמא כדתנן בפ"ד במס' נגעים מ"א דשער לבן מטמא בכל מראה לובן. והיינו וראהו הכהן חזור ויראה אם השער לבן וטמאו.

פרק יג, ה

ה וְרָאָהוּ הַלֵּהֶן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָיָה הַנֶּגַע עֹמֵד בְּעֵינָיו לֹא-פֶשֶׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוּ הַלֵּהֶן שְׂבַעַת יָמִים שְׁנִית:

והנה הנגע עמד בעיניו. שאינו עמוק מן העור וגם לא פשה, מכל מקום טעון הסגר שנית שמא ישתנה בשני הדברים. ומכל שכן אם הנגע עמוק מן העור דבעי הסגר אולי יפשה בגדלו.

פרק יג, ו

ו וְרָאָה הַלֵּהֶן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁנִית וְהָיָה פָּהֶה הַנֶּגַע וְלֹא-פֶשֶׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהֲרוּ הַלֵּהֶן מִסְּפַחַת הוּא וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְטָהֲרוּ:

והנה כהה הנגע. הוא רבותא דמשמעות כהה הוא נגע שאת, וכלשון הפסוק פס', כ"ח והיא כהה, שאת המכוח היא. וס"ד דאף על פי שאין בזה חסרון במה שאינו עמוק מראהו מן העור. שהרי הוא שאת עתה ודינו כך. והרי נשתנה לנגע אחר גם כן ולא מיקרי זה הנגע עומד שני שבועות, וא"כ בעינן הסגר חדש. משום הכי קמ"ל דלא יסגירנו עוד. וכל שכן אם אינו כהה אף על פי שהוא עתה עמוק מעור בשרו מכל מקום הרי זה הנגע עומד שני שבועות. וכל שכן אם אינו עמוק ג"כ. וכך כתב הרמב"ן ז"ל אלא שהקשה וא"ת ולמה לא הזכיר העזה וכל שכן הכהה ויישב בדוחק. ולי לא קשייא מידי שהרי מיירי בעזה ואין עזה הימנה ועל כורחך כשבא להשמיענו דין שנוי הנגע אי אפשר להשמיענו אלא בכהה.

כ"ז הוא שיטת השאלות דר"א גאון. ואף ע"ג שלא נזכר במשניות דמס' נגעים דין בהרת שיהא דוקא עמוק ודין צמר לבן שיהא דוקא בהיפך מכל מקום כבר שנינו בחגיגה ספ"א (יא,א) נגעים מקרא מרובה והלכות מועטות ומפרש בגמרא מאי נפקא מינה אי מסתפק לך מילתא עיין בקרא.

וטהרו הכהן מספחת היא. דבוקה במקומה ולא תוסיף עוד להלוך בפשיון. ומראה זו של הבא בתחלה אינו אלא התחלת הצרעת, כמו שכתבתי הרמב"ם והרמב"ן, ז"ל ואין בהם כדי לטמא אלא בעי הסגר אולי תפשה. ובעומד שני שבועות הוא בחינה שלא תפשה.

פרק יג, ז

ז וְאִם-פְּשָׁה תִּפְשֶׂה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הִרְאָתוֹ אֶל-הַכֹּהֵן לְטַהֲרָתוֹ וְנִרְאָה שְׁנִית אֶל-הַכֹּהֵן :

תפשה המספחת בעור אחרי הראותו וגו'. אף על פי שהבחינה יפה שאינה אלא מספחת וגם כבר הראה אל הכהן וטהרו. וסלקא דעתך דא"כ מה שנראית עתה בפשיון היא נגע חדש ובעי הסגר מתחלה קמ"ל דאעפ"כ אין זה חדש אלא פשיון.

פרק יג, ט

ט נִגַע צָרַעַת פִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל-הַכֹּהֵן:

נגע צרעת. אף על פי שכבר נתבאר דנגע אינו אלא כשהוא כבר טמא מכל מקום בא ללמדנו דאפילו האדם יודע בעצמו שסופו להיות נגע מכל מקום והובא אל הכהן. וכמו הלמוד בטומאת בתים.

פרק יג, י

י וְנִרְאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת-לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכֶה שְׁעַר לִבָּן וּמַחִית בְּשָׂרָה חֵי בְּשָׂאֵת:

שאת לבנה. לשיטת רש"י דשאת אינה אלא גבוה מבהרת אבל באמת היא עמוקה מן העור. היה ראוי לכתוב לבנת שאת. שהלבנונית גבוה מן הלבנה ביותר. שהיא בהרת. אבל להשאלות וסיעתו משמעו שאת מן העור. ומפרש עוד דהגבהות מן העור הוא לבנה ולא מראה צבע אחר. והיא הפכה וגו' או ומחית וגו'. וכך כתב הרמב"ן ז"ל אלא מה שהוכיח הרמב"ן דפירושו והכי ולא דוקא שני הסימנים שער לבן ומחיה. מבהרת דשער

לבן לחוד מטמא. אינו נראה. דאולי דין שאת משונה מבהרת. אלא יש להוכיח משחין ומכוה דכתיב בהו שאת ומטמא בשער לבן לחוד שהרי מחיה אין שם.

פרק יג, יא

יא צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאָו הִכְהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טִמְאָה הוּא:

לא יסגרנו. על נגע אחר אם יתראה באותו אדם. והוא הדין בבהרת. אלא משום שבהרת קשה כמות, מסתמא לא יענש עוד בנגע אחר. מה שאין כן בשאת הקלה ממנה.

פרק יג, יב

יב וְאִם-פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֶת כָּל-עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד-רִגְלָיו לְכָל-מְרֹאֵה עֵינָי הִכְהֵן:

ואם פרוח תפרח. דין הזה הוא חוק שיהא פריחה בכולו קל מפשיון כל שהוא, מכל מקום רמז המקרא טעמו בצדו דכתיב וטהר את הנגע ולא כתיב וטהרו הכהן ויהא קאי על האדם. אלא בא ללמדנו טעם הדבר. וכבר ביארנו הרמב"ם והרמב"ן דאפילו סימני טומאה אינם גרוע כ"כ בהלכות הרופאים, וא"כ אין זה אלא כמו דכתיב באיוב (לוי') ויגל אזנם למוסר ויאמר כי ישובן מאון. וכבר ביארנו בס' בראשית ר"פ ויגש (מד, יח) דמשמעות ויגל אזנם דהיסורים אינם באים בחוזק כ"כ אלא כמדבר על האוזן שידע יד ה' עליו וישוב אל לבו טרם יגלה מוסר עונותיו לכל. [ושם ביארנו על שקידת התורה וזהו למוסר]. וכאן הוא כמו כן אם לשונו סרוח בלה"ר וכדומה בעונות שמביאים צרעת, באים סימני טומאה לגלות אזנו שישוב ורפא לו. אבל אם פרחה בכולו אין צריך עוד להתראה ע"י טומאה, שהרי כבר יסוריו וזוהמתו ידועים לכל, ע"כ וטהר את הנגע לא שהאדם טהור ואין צריך כפרה אלא להיפך שהוא אות שאינו בר מוסר ושוב אין לטמא הנגע.

פרק יג, יג

יג וְרָאָה הִכְהֵן וְהֵנָּה כִּסְתָהּ הַצָּרַעַת אֶת-כָּל-בְּשָׂרוֹ וְטִהַר אֶת-הַנֶּגַע כְּלוּ הִפְךָ לְבָן טָהוֹר הוּא:

וביום הראות בו בשר חי. אות הוא שהחל להתעורר לתשובה. מעתה צריך חזוק והתראה שלא יתקלקל עוד הפעם וגם צריך כפרה ע"י שינהג דיני טומאה, כמו שכתבתי בראש הפרשה משום הכי הוא טמא.

פרק יג, טז

טז או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל-הפה:

או כי ישוב וגו'. הרי זה שחזר ונתקלקל. ושוב אינו ראוי לכפרה. **וטרה הכהן את הנגע.** דיקא כמו שכתבתי. והנה כתיב שתי פעמים דין פריחה בכולו שהוא טהור ללמדנו על הא דאיתא ביומא (פה,ב) האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב כו' ומקשה בגמרא (פז,א) למה לי שתי פעמים ומשני כדרב הונא אמר רב כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר ושוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה. ובא הרמז על זה דכיון שנתקלקל שתי פעמים בפריחה בכולו. שבזה אות הוא שאינו מוכן לכפרה ע"י תשובה ושמירת דיני צרעת. שוב אין מספיקין בידו לידי מחיה ולהיות טמא ולהשיג כפרה.

פרק יג, יח

יח ובשר פי-יהיה בו-בערו שחין ונרפא:

כי יהיה בו בעורו. האי בו מיותר. ללמד דוקא שמה שנתחממה המכה ונעשית שחין בה מבפנים לאפוקי אם חכך עוד העליון ונעשה צרבת ולא נגע חימום של החיכוך לגוף אדם מבפנים זה לא מיקרי שחין.

פרק יג, יט

יט והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראת אל-הפה:

לבנה אדמדמת. זהו בהרת שמטמאת גם בפתוך מראה אודם שבלבנונית וכמו כן מטמא בפתוך שארי מראות עור בשר. אלא שרגילה יותר להיות בשחין. וכמו דמשום זה כתיב דיני מחיה בשאת יותר מבהרת. משום דמחיה מצויה יותר בשאת ועוד עיין להלן פסוק מ"ג דשם מבואר דפתוך מטמא גם בשאת.

פרק יג, כ

כ וְרָאָה הַלֶּהֱן וְהִנֵּה מְרָאָה שְׁפֵל מִן-הָעוֹר וְשִׁעְרָה הַפֶּךָ לְבָן וְטִמְאֹ הַלֶּהֱן נִגְעֵ-צֶרְעַת הוּא בְּשָׁחִין פְּרָחָה:

והנה מראה שפל. כבר ביארנו כלל בפרשיות הללו דבמקום שכתוב שני אופנים בפסוק אחד. בא פסוק שאחריו ביחוד על האופן השני שבפסוק הקודם [וזוהו דרך המקרא בכל מקום כדאיתא בחולין (כז,ב) דהא דכתיב ושפך את דמו (להלן יז,יג) קאי רק על גוף דסליק מינה ולא על חיה גם כן דכתיב ורישא דקרא. ועוד עיין בס' דברים י"ד ז'] והכי נמי הפירוש בזה הפסוק דכתיב שפל והיינו עמוק. אלא משום דקאי על מראה פתוך משום הכי נראית שפל ולא עמוק כ"כ. אבל על האופן הראשון בפסוק הקודם שהוא שאת לא שייך כלל מראה שפל. שהרי הוא שאת מעור הבשר וכמו שכתבתי לעיל.

פרק יג, כא

כא וְאִם יִרְאָה הַלֶּהֱן וְהִנֵּה אֵין-בָּהּ שִׁעַר לְבָן וְשִׁפְלָה אֵין-בָּהּ מִן-הָעוֹר וְהִיא כְּהָה וְהַסְּגִירוֹ הַלֶּהֱן שְׁבַעַת יָמִים:

ושפלה איננה. אף על פי שגם זה המעלה יש לו דשפלה איננה מכל מקום בעי הסגר. וכמו שפירשנו בפסוק ד'.

והיא כהה. או שהיא כהה. דהיינו שאת כמו שכתבתי לעיל ו' ולהלן כ"ח ופירוש הכתוב בין שיש לה מעלה שהיא בהרת ומכל מקום שפלה איננה, בין שהיא שאת ולא שייך בה מעלה זו, מכל מקום כך הדין. והנה לכאורה שאת שהיא מראה צמר לבן יש לה תנאי להיפך, דוקא שיהא נראית גבוהה מן העור. וכן הוא בפירוש בשאלתות ס' פ"ח דשאת אינה מטמאה אלא דמתחזיא גבוה. וגם יש לזה ראייה מסוגיא דבכורות (מא,א) ועיין מה שכתבתי שם בהעמק שאלה סוף אות ה'. אבל בתו"כ על זה הפסוק תניא: והיא כהה זה שאמרו לרבות את השוה לגבוה. משמע דבא ללמד מדלא כתיב באותו מראה שאת, אלא שהיא כהה, ולא כתיב שהיא עמוקה או שוה דמכל מקום בעי הסגר כמו שכתבתי בבהרת דאפילו שפלה איננה בעי הסגר. ש"מ דבמראה שאת אין נפקא מינה לדינא, ולא קרא הכתוב אותה שאת, אלא משום דבטבע אותה לבנונית להיות כן, אבל לא שהיא תנאי. ואדרבה מדכתיב ושפלה איננה ועל זה כתיב והיא כהה משמע דבאותו מראה של כהה גם כן קאי וא"כ היה ראוי לכתוב והיא כהה ושאת איננה. אלא דדין שוה וגבוה חדא היא בשאת, כך נראה פירוש התו"כ. וה' יאיר עינינו.

פרק יג, כג

כג וְאִם-תִּחְתְּיָהּ תַעֲמֹד הַבְּהֵרֶת לֹא פִשְׁתָּהּ צָרְבֶת הַשְּׁחִין הוּא וְטָהְרוּ הַלֶּהֶן:
 צרבת השחין היא. משום הכי סגי בשבוע אחד לאות שלא תפשה עוד. שהרי גם בל"ז יש
 הוכחה דרך השחין גרם להיות נגע ואינה אלא צרבת השחין ע"כ סגי באות שבוע אחד.

פרק יג, כד

כד או בְּשׂוֹר פִּי-יִהְיֶה בְּעוֹרוֹ מְכוֹת-אֵשׁ וְהִיָּתָה מַחֲיֵת הַמְּכוֹה בְּהֵרֶת לְבָנָה אֲדַמְדָּמֶת או
 לְבָנָה:
 או לבנה. בהרת עזה ולא בפתוך אדמומית.

פרק יג, כה

כה וְרָאָה אֹתָהּ הַלֶּהֶן וְהִנֵּה נִהְפֵּךְ שֵׁעַר לְבָן בַּבְּהֵרֶת וּמְרָאָה עֵמֶק מִן-הָעוֹר צָרְעַת הוּא
 בְּמְכוֹה פְּרָחָה וְטִמָּא אֹתוֹ הַלֶּהֶן נֶגַע צָרְעַת הוּא:
 ומראה עמק. משום דקאי על אופן השני כמו שכתבתי לעיל (פס', כ) משום הכי בעינן
 שיהא נראה עמוק. ומובן דאם היא בפתוך סגי במראה שפל. ובשאת אין צריך כלל.

פרק יג, כו

כו וְאִם יִרְאֶנָּה הַלֶּהֶן וְהִנֵּה אֵין-בַּבְּהֵרֶת שֵׁעַר לְבָן וּשְׁפֵלָה אֵינְנָה מִן-הָעוֹר וְהוּא כְּהָה
 וְהִסְגִּירוּ הַלֶּהֶן שְׁבַעַת יָמִים:
 ושפלה איננה. אפילו גם שפלה איננה ולא מיבעי שהיא אינה עמוק כדבעי לבהרת עזה
 אפילו גם שפלה איננה מכל מקום בעי הסגר שמא ישתנה לעמוק.
 והיא כהה. או שהיא שאת כמו שכתבתי (פס', כא).

פרק יג, כז

כז וְרָאָהּ הַלֶּהֶן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם-פָּשָׂה תִפְשָׂה בְּעוֹר וְטִמָּא הַלֶּהֶן אֹתוֹ נֶגַע צָרְעַת הוּא:
 אם פשה וגו'. וכבר ידענו דבעינן שיהא בתנאי המראה והגבהות בבהרת.

פרק יג, כח

כח ואם-תחתייה תעמד הבהרת לא-פשתה בעור והוא כהה שאת המכה הוא וטהרו הפהן פי-צרכת המכה הוא:

והיא כהה. פירוש או שנשתנה מבהרת לכהה, אין אומרים שהיא טעון הסגר שנית אלא מכל מקום יש לה דין עומד. ואות היא כי צרבת המכה היא. רק המכה גרמה לכך ולא תפשה עוד.

פרק יג, כט

כט ואיש או אשה פי-יהיה בו נגע בראש או בזקן:

כי יהיה בו נגע. כדתיא בתוספתא שהביא הרמב"ן והנתקים מטמאים בכל מראה אפילו לבנים בשחור ושחורים בלבן. אבל מכל מקום שנוי משאר עור הראש ודאי בעינין. והוא עיקר הנגע. וכן העלה הראב"ד בפירוש התו"כ מכח תוספתא זו. ופירוש נגע כמו שכתבתי לעיל דהאיש יודע שהוא נגע מכל מקום ובא הכהן.

פרק יג, ל

ל וראה הפהן את-הנגע והנה מראהו עמק מן-העור ובו שער צהב דק וטמא אתו הפהן נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא:

והנה מראהו עמק. אם הוא לבן בשחור אבל אם הוא שחור בלבן אין בו תנאי זה. ויבואר בפסוק ל"ז. ואפילו לבן בשחור תניא בתו"כ פרק ה' מנין לרבות את השוה לגבוה ת"ל והנה אין מראהו עמוק וגו'. ולשון השוה לגבוה אשיגרת לישן הוא מהא דלעיל גבי שאת בפרק ז. והתם עיקר מראהו גבוה משום הכי תני כאן גם כן הכי אבל הכונה מנין לרבות את השוה לעמוק. ולא כמו נגעי בשר. והא דכתיב והנה מראהו עמוק וגו' מוקשה מאד. והראב"ד שם והר"ש במס' נגעים פ"ג חתרו ליישב זה המקרא על פשוטו וכתבו דלשון הפסוק והנה מראהו עמק מן העור קאי על קרחת דבפרשת הסמוכה ומיירי זה הפסוק בשני אופני נגעי הראש או בקרחת ומראה בהרת ועל זה קאי ומראהו עמק מן העור. או ובו שער צהב דק היינו נתק. ומפרש הכתוב תחלה דיני נתק ואח"כ מפרש דיני קרחת. ולא אסמיכיה לכאן אלא ללמד דנתקי אדם טהור כמו מראה עור בשר שהוא ודאי בידי שמים, וכדתיא בתו"כ והוא ברמב"ם פ"ח ה"א. הכי נמי טומאת נתק. וסיים הראב"ד דכל

שנזכר בפרשת זו והנה אין מראהו עמוק מן העור בנתק לא שמראה עמוק סימן טומאה בנתק. אלא לומר לך שאם הוא עמוק הינו שהוא בקרחת שדיניו הוא כמראה עור בשר בסימן עמקות. דינים אחרים יש לו.

ובאמת קשה מאד לפרש לפי הפשט שאין מקום לפרש פסוק ל"א והנה אין מראהו וגו' אף על פי שאין מראהו עמוק טעון הסגר שמא ישתנה ויהא עמוק כמו שכתבתי בפסוק ד' גבי בהרת. דבשלמא שם כתיב בפסוק ו' גבי גמר עומד בשני שבועות והנה כהה הנגע. ופירשנו שהוא נעשה שאת. מכל מקום אינו טעון הסגר מחדש ולא כתיב עוד ואין מראהו עמוק מן העור. והיינו שעיקר הרבותא דאף על פי שהיא כהה ושוב לא שייך בו עמקות. מכל שכן אם היא אותה בהרת ואפילו היא עמוקה יש בה דין עומד וטהור. מה שאין כן כאן כתיב בפסוק ל"ד גבו עומד שני שבועות ומראהו איננו עמוק מן העור ודאי קשה הא אפילו עומד ועמוק טהור. ואין לומר דבאמת אם עמוק אפילו עומד ועמוק טהור. ואין לומר דבאמת אם עמוק אפילו עומד טמא שהרי בפסוק זה שאנו עומדים בו מבואר דעמק אינו טמא אלא אם יש בו שער צהב, וממילא עומד בשני שבועות טהור. שהרי לא כתיב בעומד ועמוק שהוא טמא. וא"כ אינו מובן למאי כתיב גבי עומד ומראהו איננו עמוק. ועדיין היה מקום לפרש דהכי קאמר אפילו אין מראהו עמוק מן העור וסלקא דעתך שהוא נגע חדש ובעיני הסגר מחדש. אבל גם זה אי אפשר לפרש הכי שהרי בפסוק ל"א כתיב והנה אין מראהו עמוק מן העור. ועל זה קאי פסוק ל"ד גבי עומד בשבוע שני והנה אין מראהו עמוק מן העור. הרי אינו נגע מהחדש וא"כ מאי איריא אין מראהו עמוק. וצריך לומר כפירוש רבותינו ד"ז דכ"ז אינו אלא לבאר שאינו מראה עור בשר שדינו במראה עמוק. ואשמעינן שאם בסוף שני שבועות נעשה שם קרחת ומראהו צרעת עור בשר בעי הסגר מחדש שהוא נגע אחר ממש.

פרק יג, לג

לג וְהִתְגַּלַּח וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית:

והתגלח ואת הנתק לא יגלח. כדי שבזה יהיה ניכר היטב. אם היה פשיון או לא. ובלא זה יש לחוש שמא יטעה הכהן ויהיה פשיון כלשהוא והוא לא יכיר. אמנם בשבוע ראשון שאין מצוי לפשות לא חשש הכתוב שמא יטעה הכהן ע"כ לא נצטוו לגלח. מה שאין כן בשבוע

שני דמצוי לפשות. מיהו נגעי עור בשר שאין עצה לא חייש הכתוב אפילו בשבוע שני שמא יטעה [ומזה למדנו לדון דוגמא בכל עניני איסור והיתר].

פרק יג, לז

לז ואם-בעיניו עמד הנתק ושער שחר צמח-בו נרפא הנתק טהור הוא וטהרו הפה:

ואם בעיניו עמד הנתק. המראה שהיה מתחלה הוא גם כן כעת. לאפוקי אם מצא מראה אחרת ובו שער צמח, לא מיקרי צמיחה בסוף אלא משויר מתחלה. ונפקא מינה בדין דמשויר בעינן דוקא שיהא מבוצר מה שאין כן צמח. ומזה הפסוק למדנו דלאו דוקא מראה לזבן משונה ממראה עור הראש טמא אלא הוא הדין שאר מראה משונה וכדתניא בתוספתא הנ"ל.

פרק יג, לח

לח ואיש או-אשה פי-יהיה בעור-בשרם בקרת בקרת לבנת:

בהרות לבנות. הוצרך הכתוב לפרש שהן טהורים שלא נימא כמו שאם אין מראה בהרת עמק בעי הסגר ושמא יהא עמוק (כמו שכתבתי לעיל ד') סלקא דעתך דהוא הדין בכל בהרות לבנות קמ"ל דאפילו הסגר לא בעינן.

פרק יג, מ

מ ואיש פי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא:

ואיש כי ימרט ראשו. אשמעינן שאינו טעון הסגר שמא ישתנה המראה גם כן וכמו שכתבתי בפסוק ל"ח וכתב כאן איש משום דבפרשת זו כתיב פריעה ופרימה שאיננו באשה.

פרק יג, מא

מא ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבח הוא טהור הוא:

ואם מפאת פניו. הקדים הכתוב קרחת שהוא מאחורי הראש לגבחת שהוא מלפניו. ותו, למאי חילק הכתוב לשתיים. ויש בו גם כן נפקא מינה לדין, שאינו מצטרף חצי הנגע בקרחת חצי בגבחת. ויש להסביר טעם בזה, דמבואר להלן פסוק מ"ד דנגעי הראש אות

הוא על חטא דעות משובשות. והנה יש שני אופנים בזה, חדא, שמשובש בחקירה פלוסופית, שנית, שאינו חוקר ואינו מאמין. וידוע דדעת הוא מה שנחלט במוח האדם הוא באחורי הראש, כמו שכתבתי הראב"ע בפרשת יתרו. וגם אנחנו הראינו לדעת בזה פירוש הפסוק בישיעה כ"ח י"ג למען ילכו וכשלו אחור ונשברו ונוקשו ונלכדו. וחקירה שכלית הוא במוח מלפני והשבוש באמונה מצוי, וגרוע יותר משבוש הבא בחקירה מעצמו. משום הכי נחלקו שני החצאים שבראש. וגם הקדים הכתוב הקרחת לגבחת.

פרק יג, מב

מב וכי-יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדם צרעת פרתת הוא בקרחתו או בגבחתו:
נגע לבן אדם. מכאן למדנו דדין פתוך שנזכר לעיל בשחין ומכוח ולא נזכר בעור בשר דהוא הדין בעור בשר, שהרי קרחת וגבחת מטמא בסימנים כמו צרעת עור בשר.

פרק יג, מג

מג וראת אתו הפתח והנה שאת-הנגע לבנה אדם צרעתו או בגבחתו כמראה צרעת עור בשר:

הנה שאת הנגע לבנה אדם צרעתו. לעיל י"ט לא שמענו דמטמא בפתוך אלא בהרת, ולמדנו כאן דכמו כן בשאת. כמראה צרעת עור בשר. כל דינים שתלוי במראה היינו המחיה ופשוט מה שאין כן דיני שער לבן אינו דומה לעור בשר. (וטעות הדפוס הוא בפרש"י בפסוק מ' מה שכתב בשער לבן דוק במשנה ובתו"כ ותשכח).

פרק יג, מד

מד איש-צרוע הוא טמא הוא טמא וטמאנו הפתח בראשו נגעו:

בראשו נגעו. ידוע דצרעת בא על חטא. אבל אינו דומה סיבת חטא צרעת הגוף לצרעת הראש. דצרעת הגוף בא על חטא תאוה המחטיא את הבשר. וצרעת הראש בא על חטא דעות משובשות. ואמר כי אף על פי דסימני קרחת וגבחת הוא כמראה צרעת עור בשר מכל מקום אות הוא שבא על עונות שבראש. ונפקא מינה הוא להזהר ממנו יותר דמי שיש לו דעות משובשות מחטיא אחרים שמתרועעים עמו יותר מבעלי תאוה. והקדים הכתוב

לזה הטעם איש צרוע הוא טמא הוא טמא יטמאנו הכהן. וכל זה הוא דברים מיותרים ובא להזהיר לכל אדם להזהר ממנו הרבה. המון אדם יזהרו ממנו באשר שצרוע הוא. ואפילו לא היה נזקק לטומאה הרי מהראוי להתרחק מאויר הצרוע כדאיתא ס"פ המדיר (כתובות עז,ב) ובב"ב (כ,א). אמנם אפשר שהכהן שדרכו להיות אדם גדול ונעלה מסכנת הטבע אינו חושש לטבע צרעת. וכמו שמצינו בריב"ל ס"פ המדיר. על זה הוסיף טמא הוא. אחר שהגיע לכלל טומאה ע"כ טמא יטמאנו הכהן ג"כ. אמנם הייתי אומר דאחר שהוא אדם גדול ראוי להתקרב לו להוכיחו שמא ישוב ורפא לו על זה הוא מסיים בראשו נגעו. דאחר שהגיע לאפיקורסות שוב אינו ראוי לתוכחה וכל שכן דפקר טפי. וכל באיה לא ישובו. אבל כל אלו אזהרות אינו אלא מי שבראשו נגעו. מה שאין כן מי שהוא צרוע מחמת עונות התאוה כאשר יבואר לפנינו.

פרק יג, מה

מה והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל-שפם יעטה וטמא טמא יקרא:

והצרוע אשר בו הנגע. כ"ז מיותר לגמרי למדנו כדתיא בתו"כ דהוא הדין מי שטמא בצרעת עור בשר ומזה למדנו דרק במצות שבזה הפסוק שהם גם כן להיות נבדל מבנ"א וכמו שכתב הרמב"ם שלהי הל' צרעת באלו שוין כל מצורע. אבל אזהרות שבפסוק הקודם הוא רק בנגעי הראש. וגם בכתוב בזה הפסוק אף על פי דודאי שוין בדין מכל מקום מה שמפורש יותר הוא חמור ממה שאינו מפורש אלא בא מכח דרשה כמו שכתבו התוספות קידושין (כד,ב) לענין שן ועין ושאר אברים. ועיין מה שכתבתי להלן י"ט כ"ז. והכי מבואר בהא דכתיב ביוצא למלחמה ונשמרת מכל דבר רע. ואיתא בכתובות (מו,א) דמכן אזהרה על לשה"ר, והרי אזהרה זו בכל עת ולמה כתבה רחמנא גבי יוצא למלחמה אלא ללמדנו שאז הוא מוזהר יותר. וכן בפרשת זו אזהרת הפרישות חמור בנגע הראש.

וטמא טמא יקרא. לפי משמעות הפשט שיקרא לרבים שהוא טמא טמא, והכי משמעות תרגום אונקלוס. וא"כ תמוה הא דאיתא במו"ק (ה,א) דמפסוק זה אנו למדים לטומאת מת שמצוה להודיע וכדי להפריש בנ"א ממנו. ואיך אפשר ללמדו בכל הטומאות ממצורע דחמיר בכל מצות הכתוב מה שאין כן בכל הטמאים. אלא ע"כ אין הפירוש כמו שכתבתי דא"כ האיך עשו מפסיק בין וטמא ובין טמא הרי צריך להיות מחובר. אלא הכי פירושו, אף

על גב שאמרתיו ועל שפם יעטה ונכלל בזה שלא ירבה לדבר עם בנ"א אבל מכל מקום וטמא מצד שהוא טמא כשאר טמאים טמא יקרא. יודיע לרבים. ולא ליטעו רבים שהוא אבל ומנודה שהולכים גם כן בדד כמצורע, ע"כ צריך לקרות שהוא טמא. וכל שכן שארי טמאים שיש להם לקרות ולהגיד שהם טמאים. וכיוצא בזה ביארנו בס' במדבר י"ד כ"ח הוראת הפסק בין תיבה לתיבה.

פרק יג, מו

מו פל-ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בָּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ:

כל ימי אשר הנגע בו יטמא. דלא נימא אחרי שנוהג דיני צרעת כמשפטו נראה שהוא שב. ומעתה אפשר להתקרב אליו ע"כ פירש הכתוב דמזה אינה הוכחה וכדאיתא בסנהדרין ספ"ג דממעשה בעל תשובה אינה הוכחה, דשמא הוא מערים. ומשום הכי כל ימי אשר הנגע בו אות הוא כי טמא הוא.

פרק יג, מז

מז ותבגד כִּי-יְהִיָּה בּוֹ נֶגַע צָרְעַת בְּבִגְד צֹמֶר אוּ בְּבִגְד פִּשְׁתִּים:

בבגד צמר וגו'. למאן דאמר בשבת פ"ב (כו,ב) דגם בכל הטומאות אינו מקבל טומאה כ"א בגד צמר ופשתים. צריך לומר הא דפירש הכתוב בנגעים. משום דמצינו דצרעת מטמא אפילו שתי וערב מה שאין טומאת מגע נוהג בהם. ורק צרעת שהוא כטומאה היוצא מגופו דחמיר. והרי בזבחים (צד,א) קרי לה גם בנגעי בגדים כיון דמגופיה בפרחא לי וסלקא דעתך דהוא הדין כל המינים מקבלים טומאה משום הכי פירש הכתוב. אבל בכל הטומאות סמך הכתוב על זה דסתם בגד הוא צמר ופשתים.

פרק יג, מח

מח או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל-מלאכת עור:

לפשתים ולצמר. בכל הפרשה הקדים הכתוב צמר לפשתים זולת בזה המקום. ולא דבר ריק הוא. ונראה דמזה למדו חז"ל דשתי וערב של פשתים מקבל טומאה קודם לשתי וערב של צמר. וכדתנן בנגעים פ"א מ"ח שתי משישלק כו' והאונן של פשתן משיתלבנו. ולא מיבעי לפרש"י סוכה די"ב ב' דאונן ש"פ משמעו קודם טויה והא דקרי לה שתי וערב אינו

אלא שיהיה מתוקן לעשות בהם שתי וערב והיינו משעת ליבון. אפילו לשיטת התוספות דדוקא אחר הטויה מכל מקום לבון באויר התנור הוא קודם שליקה ביורה. ומשום הכי הקדים הכתוב בשתי וערב פשתים לצמר באשר הוא קודם לקבלת טומאה. **או בעור או בכל מלאכת עור.** דרך הכתוב בכל מקום להקדים הפשוט תחלה וא"כ לכאורה יותר פשוט דכל מלאכת עור שמקבלים טומאה במגע גם כן יקבל טומאת נגעים, מה שאין כן עור פשוט שאינו מקבלים טומאה במגע. והרי בבגד באמת הקדים הכתוב בגד שהוא פשוט תחלה לשתי וערב. ואמאי בעור נקיט להיפך. אבל באמת לענין טומאת נגעים הרבותא הוא להיפך שהרי עיקר הנגעים בבגדים אינו בטבע, כמו שכתבו הרמב"ם והרמב"ן ז"ל אלא מגופו של אדם מגיע בדרך עונש גם לבגדיו והיה עולה על הדעת דמה שיותר קרוב לגוף האדם שייך לטומאה זו משום הכי בבגדים ודאי בגד שלם קרוב יותר לשתי וערב שאין אלא מוכנים לכך אבל בעור הוא להיפך עור שלם בא פעם למצע או למכסה הגוף בשעת שינה מה שאין כן מלאכת אור שאינו בא אלא לתשמישי האדם משום הכי הוא מאוחר בכתוב.

פרק יג, מט

מט וְהָיָה הַנֶּגַע יִרְקָק או אֲדָמָדָם בְּבָגָד או בְּעוֹר או-בְּשֵׁתִי או-בְּעֵרֶב או בְּכָל-פְּלִי-עוֹר נֶגַע צִרְעָת הוּא וְהָרָאָה אֶת-הַפֶּהָן:

ירקק או אדמדמ. כפל השורש בא פעם לחזק ופעם להקטין כמו לעיל (פס', יט) לבנה אדמדמת. שאינו אלא פתוך אדום כמו איזה טפות דם בחלב. וכאן הוא להיפך אלא ירוק שבירוקים דוקא מטמא והיינו משום דכאן מבואר להלן (פס', נו) דכהה אינו מטמא ועל ורחך פירוש הכפל הוא לחזק.

בבגד או בעור. כאן הקדים הכתוב עור לשתי וערב שלא כסדר הכתוב בקודם. ובאמת כל הפרטים מיותר בזה הפסוק שרי כבר פירוש הכתוב בפסוק הקודם. אלא בא ללמד שאינו דומה פרטים של צרעת לפרטים של טומאת מגע. דבטומאת מגע העץ המשמש את המתכות והוא יד לכלי מתכות הוא הדין ככלי מתכות ולא כן בצרעת, דאפילו מחובר לבגד או להעור איזה מין אחר אין חל עליו דיני צרעת, וכדתנן במשנה דנגעים (יא',) בותו"כ. והיינו שדייק הכתוב שיהא המראה דוקא בבגד וגו' והכי תניא בתו"כ בבגד ולא בנימין כו'. והיינו שדייק הכתוב שיהא המראה דווקא בבגד וגו'.

ומעתה נקיט הכתוב הפשוט תחלה כדרך הכתובים. והחל בבגד או בעור. שאין הטפל להם הכרחי כ"כ, וגם בלי הטפל יהיו בגד ועור. מה שאין כן שתי וערב אין להם שם שתי וערב בלי כלי הארג, והם מוכרחים לזה השם קמ"ל דמכל מקום אין העץ של הארג מקבל טומאה. ועדיין הייתי אומר דוקא עץ הארג דאינו מצורף לשתי וערב לעולם רק עד שתהא נגמרת האריגה אבל מלאכת עור יוכל להיות שאיזה חתיכת עץ וכדומה מחוברת לעור מה שאי אפשר להיות הכלי בלעדו קמ"ל דמכל מקום דוקא בעור שבו חל הצרעת ולא במחובר לעור.

פרק יג, נא

נא וְרָאָה אֶת-הַנִּגַּע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי-פָשָׁה הַנִּגַּע בַּבֶּגֶד או-בַּשֹּׂמֶיט או-בְּעֶרְב או בְּעוֹר לְכֹל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמַלְאכָה צָרְעַת מִמָּאֶרֶת הַנִּגַּע טָמֵא הוּא:

כי פשה הנגע בבגד וגו' או בעור לכל אשר יעשה העור למלאכה. כאן שינה הכתוב בעור. וגם כאן עיקר ביאור הפרטים מיותר אלא ללמדנו דהפשיון גם כן אינו אלא בגוף הבגד ולא בטפל לבגד ממין אחר. והנה כנגד זה יש חומר בצרעת משארי טומאת מגע דאם נחתכה מטלית מזה הבגד המוסגר או העור וטלה על מקום אחר ואח"כ נמצא באותה מטלית נגע נחשב לפשיון ומועיל לטמא את גוף הבגד או העור שנחתך ממנו בעת שהיה מוסגר כדתנן בנגעים (פ"י מ"ו). מעתה אם לקח חתיכת עור לשמש לכלי עץ או מתכות אף על פי שאם היה מתחלה כך לא היה מקבלים טומאה כלל שהרי לא מיקרי כלי עור. דעיקר הכלי הוא עץ ומתכות. אלא השתא שכבר העור הוא בהסגר ואח"כ נמצא פשיון על זה החתיכה שמשמש את העץ ומתכות מועיל שיהא נחשב לפשיון לגוף העור שנחתך ממנו. והיינו דמדויק הכתוב או בעור לכל אשר יעשה העור למלאכה. היינו שנטפל העור למלאכת כלי עץ או מתכות. מכל מקום יש בו דין פשיון.

פרק יג, נב

נב וְשָׂרַף אֶת-הַבֶּגֶד או אֶת-הַשֹּׂמֶיט או אֶת-הָעֶרְב בַּצֹּמֶר או בַּפִּשְׁתִּים או אֶת-כָּל-כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר-יִהְיֶה בו הַנִּגַּע כִּי-צָרְעַת מִמָּאֶרֶת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ושרף את הבגד או וגו'. חזר ופירש כל הפרטים ללמדנו שגם השריפה אינה בטפל להם.

פרק יג, נג

נג ואם יראָה הַלֵּהֶן וְהִנֵּה לֹא-פֶשֶׁה הַנִּגַּע בְּבָגֶד אוּ בְשֵׁתִי אוּ בְעָרֵב אוּ בְכָל-כְּלֵי-עוֹר: ואם יראה וגו'. חזר הפסוק על כל הפרטים להשמענו דכאן יש כיבוס אפילו בכלי עור. וכבר הוי בזה טובא בזבחים פרשת דם חטאת (צד, א).

פרק יג, נה

נה וְרָאָה הַלֵּהֶן אַחֲרֵי הַכֶּבֶס אֶת-הַנִּגַּע וְהִנֵּה לֹא-הִפֵּךְ הַנִּגַּע אֶת-עֵינָו וְהַנִּגַּע לֹא-פֶשֶׁה טָמֵא הוּא בָאֵשׁ תִּשְׂרֹפֶנּוּ פְחֻתָת הוּא בְקָרְחָתוֹ אוּ בַגְּבֻחָתוֹ:

לא הפך הנגע את עינו. היינו לא כהה מאדמימותו. ויש לפרש עוד שלא נתהפך מירקרק לאדמדם או להיפך. ופליגי בזה תנאי בנגעים (פ"א מ"ד) אי נשתנה הוי כלא נשתנה או לא.

בקרחתו או בגבחתו. היינו מאחורי הבגד או מלפניו. ונקיט הכתוב בפשוט תחלה דאחורי הבגד קרוב יותר לגוף האדם, משום הכי פשוט יותר שמטמא בנגעים.

פרק יג, נו

נו ואם רָאָה הַלֵּהֶן וְהִנֵּה כְּהָה הַנִּגַּע אַחֲרֵי הַכֶּבֶס אֶתוֹ וְקָרַע אֶתוֹ מִן-הַבָּגֶד אוּ מִן-הָעוֹר אוּ מִן-הַשֵּׁתִי אוּ מִן-הָעָרֵב:

או מן העור או מן השתי או מן הערב. הקדים הכתוב העור לשתי וערב באותו עניין. באשר ראינו שהתורה לא גזרה לאבד כל הבגד אלא חתיכה של מקום הנגע. וזה אינו אלא בבגד שלם או בעור אבל שו"א אם יהא נחתך מקום הנגע ממילא ילך כמעט כל הבגד לאיבוד קמ"ל דמכל מקום גם בם יקרע מקום הנגע.

פרק יג, נח

נח וְהַבָּגֶד אוּ-הַשֵּׁתִי אוּ-הָעָרֵב אוּ-כָל-כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הַנִּגַּע וְכִבֵּס שְׁנִית וְטָהַר:

והבגד וגו'. חזר הפסוק עוד על כל הפרטים ללמדנו דאפילו השתי וערב או איזה כלי עור שאינם מקבלים טומאה זולת צרעת. בעי טבילה הנהוג בכל טומאת מגע ג"כ. ולא הוי

כמפץ שמקבל טומאת מדרס ואין לה טהרה במקוה משום שאין כלי כדאיתא שבת
(פד,א).